

DIRECCIÓN Y ADMINISTRACIÓN: Cadena de Cort, núm. 11.—PALMA.

Anyoransa del Bon Jesús

MINGÚ com Sant Juan ha sabut pintarmos ab més vivesa els afectes y ternures qu' hi havia dins el Cor del Salvador. Se despedía Jesús dels seus deixebles la nit de la Cena y parlava la seu boca, parlava y no sabia acabar de dirlos tot lo que á n'aquells moments suprems li vessava del seu Cor. Un poquet, los deya, y ja no 'm veureu més; y passará un altre poquet y llavors hem tornareu veure. Jo m' en vaig á mon Pare. Aquestes paraules entrístian los Apòstols y Jesús que ho comprenia per consolarlos los deya: «En veritat voltros vos entristireu y plorareu y el mon riurá y s'alegrará, però la vostra tristesa se convertirá en goig, y aquesta alegria ningú la vos robará.

Cuant els Apòstols veren cumplida la profecia del Salvador en les persecucions y guerres que los va moure el mon, es segur que pensarián ab el Bon Jesús y l'anyorarián suspirant per que passás aquell poquet de que ell los parlava un dia y lo poguessen tornar á veure per no perderlo ja mai.

Amichs benvolguts, ab voltros parl, els qui formau el remat petit de les auvelles del Bon Jesús, ara passau el primer poquet de que parla l'Evangeli d'avuy, ara no 'l veim á Cristo perque s'amaga dins ses ombres misterioses de la fê. En canvi, lo que veim y lo que jay! sentim prou, son es cansament des camí, ses espines del desterro, ses lluytes de aquesta vall de llàgrimes. Y ab aquests combats y angunies del cor, no anyorau el Bon Jesús? Si voleu trobar consol y conhort en ses misèries de la vida, si voleu no retrervos á n'es camí, si voleu que les armes no vos cayguen vergonyosament de les mans, pensau en Jesús, mirau á Jesús, suspirau per Jesús; ell desde allá dalt vos mirará y vos sostendrá. Sentiu? un poquet, esclama, y tot-duna me veureu y s'alegrará el vostro cor y aquesta alegria ningú la s'en durá, serà eterna.

EL SOLITARI D' ORIENT.

BENEFICENCIA PÚBLICA

Si je etaïs Roi....

DIVENRES passat, el distingit professor de medicina, don Pere Jaume Matas, disertà sobre aquest assunto en sessió pública del «Colègi Mèdic Farmacèutich» de Palma.

Comensá descriuen els grans locals de la *Misericordia* y de l'*Hospitalet*: son casi modelos en sa seu classe, per lo espayosos, complets y ben administrats; allá els pobres disfrutan d'alojament y de servis que mancan á moltes families acomodades; y els bordets viuen sota les ales d'una caritat oficial que deixa poch á desitjar; (a) pero ses condicions higièniques, encara no se troban á l'altura dels progressos modèrns, ni baix cèrt punt de vista reuneixen totes les circumstancies prescrites per Carlos III, respecte á tenir molt de sol, molta ventilació, molt de camp y molta d'aygua,

Bé es vê que hi ha separació de secos y edats, tallers, escoles, capella, etc. Bé es vê que l'edifici de la *Misericordia* es hermos arquitectònicament; pero, n'hi pren com á una matrona molt elegant gracies á son estrét corsé. P'els jovensans que allá dins se crien, els tallers tancats son contraris al seu desenvolupament físich; devían estar fora de Palma, al aire, en mig del camp.

L' Inclusa,... Reflexioná sobre els homos y les dones que l' umplen, y les causes del raquitisme y de les malalties genèriques de que en son víctimes aquells infants desgraciats. Se diferencian dels acullits en la *Misericordia* perque aquests, generalment, procedeixen de famílies sanes pero mal nutritives á causa de sa misèria.

Aquí s'extengué sobre els factors que integran les malalties transmisibles per herència; les individuals ó de rassa; l'atavisme dominant; l'higiene física y la moral, sos efectes. Explicá tecnicament la teoria sobre la procreació, digné que nixer es contiuar la vida de son pare: ho pròvan els rasgos fisiològichs, les virtuts, les passions, etc., citant les de personatges històrichs. En los assilats, no basta la farmacopea per combatre els

(a) Recordém que fa alguns anys aquesta *Casa de Maternida* obtengué medalla d'or en lo Congrés d'Higiene de la Infància celebrat á París.

defectes que en alt grau acusan ses respestives contaminades procedències.

Dit això se fé càrreg de les males condicions de la ciutat de Palma tancada dins ses murades y sens horts espayosos ni aygues corrents; censurá la nostra apatía y catxassa, que tot heu deixat per demí, y sobre tot la vida vellaca y la comoditat que tant mos encanta; el no fer rès es de bon tò, la feyna apar que mos sia una afronta.

Notá que instinctivament, els habitants de la nostra ciutat fugen *á fora porta* tant com poden, sobre tot els diumenges, en que, richs y manestrals y pobres a tothom surt de cap á ses possessions, ó á ses easetes, ó als berenadors, á fer provisió d' ayre sá y de forsa vital per tota la setmana siguiente.

Se llamentá de que el *Bosch de Bellveure*, altre temps ubert al poble, ara estiga casi tancat p' els qui no tenen ahont anar á respirar l'atmósfera sanitosa dels pinars.

Fé veure que era hora d' establir un Sanatori ó una granja modelo, á modo de colònia, prop de mar, situantla entre Cala Major y Soller, ahont poguessin transladarshi els joves y les joves ofens ó els desamparats per sos pares, y dedicarse á l' art de pescar ó als cultius de la terra, baix de direccions pràctiques y facultatives ben enteses; cual empresa deuria esser obra de la nostra Diputació provincial. La terra de Mallorca pot dar més de lo que dona, si la regan ab suhor dels fronts. Els assilats no han de ser mòsichs, sabaters ó fusters, oficis de poch estray que no los vigorisan; sínó homos de mar y conradors; obrers que sempre tenen feyna, sempre menjan y sempre troban facilitats per constituir families, ja que no conequeren ses pròpies: y aquest es el medi infalible de reconstituirse física y moralment. (b) Dins ciutat els que tenen la sort de gosar de facultats ben equilibrades; el camp sia p' els qui, sens pecat ni culpa propia, no les hi tenen. An aquests donem los aire, sol, aromes dels boschs y de garrigues, remeys que no se troben á cap potecaria; feyna d' estray per combatre el linfatismus, etc., etc. Axí heu proclaman les eminències mèdicas y els resultats pràctichs.

Objeccions que els pobres d' esperit presentan:

1.ª *Aquest projecte es irrealsable!*—Si la Diputació no tengués recursos, que arrendi una finca, y lo que produhirá li servirá d' aussili. (c) ¿Y la Caritat pública no ajudaria?

2.ª *Com obtenir un local acondicionat?*—Ahont se vulla, fora de Palma. (d) Al confort que donan á *La Misericordia* es preferible una barraça ó un casal rústich. La *llibertat* heu compensaria tot. Amb manco abrig y gens de brou de carn, se viu millor á la pagesia que dins aquests cuartets y salas dormitoris de dins ciutat.

3.ª y 4.ª *Hi hauria accidents,... se desarrollarian les passions,...*—Per tot passa lo mateix, y, al cap y á la fi, no resulta més... (enamorats y casaments.)

(b) Bò seria que la Diputació facilités més y més á les dones de la pagesia que han lletat *fius de la Sanch*, els medis de que los adoptassin. Axí tenen familia y se confonen facilment ab los fuis propis. Axò alleugera el gastos de *La Misericordia*; y garantisa honrats pervindres an aquells desgraciats.

(c) Dispensi el nostre amig disertant; noltros opinám que lo millor de tot seria establir els Tallers Salesians de D. Bosco, subvencionats per la mateixa Diputació.

(d) A Portals seria un bon siti per fer un ensaig.

5.ª y 6.ª *¿Y l'instrucció? ¿Y els actes de piedat?*—Lo primer no se descuidaría; y per lo segon se tendría el seu Oratori y l' indispensable servei religiós. En canvi, en lloc de les cantories de cap de nas fredes y reglamentades, se avesarián a alsar els uys al cel per adorar amb esperit y en veritat al Deu Creador y Redemptor del mon.

Y acabá ab la contarella d' aquell Rey malaltís y malhumorat al qui li recetaren se posás la camia d'un homo felis; y haventne cercat per tot, un que heu fos, no 'l va trobá; fins que un dia, casualment, vé un veyet revoltat de fuis, nets y tetterets, baix d' una muntanya, qui assegurá ser y creurerse l' homo més ditxós del mon; però,... no pogué servir al rey, porque... may havia duit camia demunt...

Corolari.—La vida del camp, axí com la cantava Fra Lluís de Lleó, es la més favorable al cos y á l' ànima dels humans, dins aquesta vall de llàgrimes.

* * *

Conferencies d' aquesta casta, son les que les persones acomodades haurian d' anar á ascoltar. Els joves de costums dissipades veurian els efectes de ses brutals incontinencies. Els amigs del pahís (si encara en quedan) comprendían lo molt que hi ha que fer, dins Mallorca. La classe obrera (e) sabría que els homos de Ciencia també trabaixan per millorar les condicions dels proletaris.

La nostra humil enhorabona al Doctor Jaume y Matas.

B. FERRÁ.

SANTS Y FESTES DE LA PRESENT SETMANA

- Día 7. Dilluns.—Sant Estanislau, bisbe.
- Día 8. Dimarts.—La Aparició de S. Miquel arcangel.
- Día 9. Dimecres.—S. Gregori Naeianenco, bisbe y dr.
- Día 10. Dijous.—S. Antonino, arcabiscbe de Florencia.
- Día 11. Divenres.—S. Florenci, mr.
- Día 12. Dissapte.—S. Domingo de la Calzada, cfr.
- Día 13. ♫ Diumenge—S. Pere Regalat, cfr.

NOTICIES HISTÓRIQUES

XVI

Any 1542.—Día 1.er de Maig en l' iglesia de Sant Matgí del Arraval de Santa Catalina, se fa memoria del prodigi de nostra Senyora del Miracle, qu' obrá el cel en una figura de pedra de la Verge Santíssima, colocada demunt el portal de l' antiga Iglesia, á la qual un marinier genovés, que jugava en mitj del camí, enfurit perque perdía, li tirá sa bolla, y ferintla en el front, li brollá sang. La divina Justicia, ab un llamp calá foch el barco ahont s' havia refugiat aquell jugador impío. De tot lo cual, n' estengué acta públich D. Jaume Puig notari, quedant igualment confirmat dit sucés per el testimoni de D. Vicens Mut en la seua historia de Mallorca.

Encara se conserva dita veneranda figura, y part de la bolla ab que fou apedregada.

(e) Unica representada per dèu ó dotze manestrals, que hey acudeixen.

A MARIA

PATRONA DE ESPAÑA (*)

(Traducción de Miguel Durán)

Sí la Patria muy amada
Deseamos conservar,
Sea siempre respetada
Nuestra Madre inmaculada,
Que ella la quiere salvar.

Cuando la fe y religión
Nuestros padres defendían,
Se hizo grande la Nación;
Y á otras naciones vencían,
Merced á la Concepción.

Ella fué la Capitana
Del ejército español
Contra la grey musulmana;
Y así en la España cristiana
Nunca se ponía el sol.

Colón nos dió por María
Un mundo desconocido;
Dios pagar la fe quería
Con que á la morisma impia
España había vencido.

¡Pueblo infeliz! Angustiada,
Hoy la patria de Guzmán,
Empobrecida, arruinada,
Por la vil secta angustiada
Llora sin dicha y sin pan.

Dios castiga con rigor
Nuestra ruín ingratitud,
Hemos perdido el honor,
Las colonias y el valor
Que nos daba la virtud.

Dime, pueblo infortunado,
¿Qué has hecho de la hermosura
De tu glorioso pasado?
¿Por qué no te da ventura
¿Quién te ha liberalizado?

No olvides, patria querida,
A tu Patrona jamás;
Aunque hoy te ves abatida,
Si ella es tu amparo y tu egida,
Grande, como eras, serás,

«¡Viva la Virgen María
Coucebida sin pecado!»
Clamad todos á porfia:
«¡Muera la masonería
Que á la Virgen ha ultrajado!»

Y vos, Madre de ternura,
Dad á España algún solaz;
Su amor á la Virgen pura
Sea el iris de ventura
Que nos de la ansiada paz.

LEON CARNICER.

Rebuts y agrahits

Alguns llibres de poesies y memòries de Mestre Marian Aguiló y Fuster. Los llegirèm y, en tenir espay, en darèm conta y rahó als nostros lectors.

(*) L'original se publicà en el número 150 d'aquest setmanari.

DATOS PARA LA HISTORIA
DE UN MONUMENTO

CONTINUACIÓN (*)

E

En la sesión celebrada por la Comisión Ejecutiva, el día 13 de Agosto de 1891, en el Despacho de la Alcaldía de Palma, asistieron: el señor Marqués de la Bastida, Alcalde, Presidente; M. I. Sr. D. José Oliver, canónigo, en representación del Ilmo. Sr. Obispo; M. I. Sr. D. Sebastián Gili en la del Cabildo Catedral; Rndo. Sr. D. Sebastián Cerdá Arcipreste Rector de Santa Eulalia, ex-Colegial de la Sapiencia, en representación de este Seminario Luliano; Sr. D. José María Quadrado, en la de la Comisión Provincial de Monumentos; Sr. D. Manuel Guasp ex-Alcalde (organizador de esta Comisión, en dicho día nombrado Vice-Presidente;) D. Bartolomé Ferrá en representación de la Sociedad Arqueológica Luliana; y los Sres. Concejales de la Comisión de Obras, don Miguel Santandreu, D. Antonio Vaquer, D. Sebastián Ballester, D. Mateo Tous y D. Cayetano Gomila.—Habían excusado su asistencia los ilustres Sres. D. Francisco M. de los Herreros, Director del Instituto Balear, y D. Jerónimo Rosselló, Presidente de la Academia de Bellas Artes; el Sr. Diputado provincial representante de esta Corporación, D. José Barceló y Rundgaldier, y D. Antonio Bizañes como vecinos de Palma.

Ante dichos señores se dió lectura á la circular redactada con objeto de invitar á las Autoridades, Corporaciones y sociedades de nuestra isla para que se dignaran contribuir á los gastos de erección del monumento; y fué aprobada acordándose imprimir los ejemplares que se juzgaran necesarios. (**)

Decía como sigue:

«El Exmo. Ayuntamiento de esta Capital, respondiendo á una aspiración unánime de Mallorca y rindiendo, después de seis siglos, público tributo de consideración á la más eminente personalidad de estas islas, acordó que se erigiese un monumento á la memoria del Beato, sabio y mártir Ramón Lull, nombrando una comisión revestida de plenas facultades á fin de realizar el proyecto para el que ofreció todo su apoyo moral y pecuniario.

Dificultades que retrasan siempre los más laudables propósitos, han demorado más de lo que esta Comisión deseaba la realización de tan patriótica idea, que por fin está á punto de ser un hecho, pues dentro de poco podrá exponerse la estatua de un metro de altura, que ha de servir de modelo, para fundir en bronce la de cuádruple dimensión, parte principal del monumento de nuestro venerado com-

(*) Pueden leerse los documentos A, B, C y D publicados en el n.º 103 de este semanario, correspondiente al 22 Enero de 1899.

Conste que tan solo transcribimos estos datos á título de históricos, convencidos de que su conocimiento puede influir favorablemente en la buena marcha, firme y sin vacilaciones, de la nueva empresa, que con tan buenos auspicios se ha inaugurado, al objeto de satisfacer la deuda de honor que Mallorca tiene pendiente de pago con el Inmortal Ramón Lull.

(**) Los cambios de situaciones políticas, en el Ayuntamiento, y la tradicional apatía dominante en los mallorquines han dejado transcurrir diez años sin hacer nada más, después de los veinte ya transcurridos desde que se intentó por primera vez levantar un monumento á nuestro gran compatrio.

Es de advertir que, en esta segunda vez, se había resuelto dar mucha más importancia á la estatua que al cuerpo arquitectónico (pedestal,) cuya erección debía realizarse dentro el Huerto del Rey prolongando el Borne. El coste total del monumento se calculaba entre 20 y 25 mil duros. (Hoy se trata de hacerlo más grandioso con recursos de mayor cuantía.)

patrício, que embellecerá y honrará á Palma dentro de poco tiempo.

Esta obra debe responder á la grandeza del personaje á quien se dedica y para conseguirlo son menester recursos de importancia que la penuria del erario municipal no puede soportar por completo; contándose desde un principio con la cooperación general de los mallorquines, indispensable además para que el obsequio salga de la esfera oficial y adquiera el carácter popular que realmente tiene.

Ha llegado ya la ocasión de realizar los primeros desembolsos y la Comisión tiene la seguridad completa de que cuantos sienten entusiasmo por las glorias del país, han de apresurarse á contribuir en la medida de sus fuerzas á tan plausible pensamiento. Por lo mismo, tiene la honra de dirigirse á V. plenamente convencida de que no ha de faltarle su cooperación valiosa y entusiasta.

La suscripción pública, en qué no dudamos que figurará su nombre, queda abierta desde hoy en las Cajas de las respetables sociedades Crédito Balear y Cambio Mallorquín, donde permanecerán en cuenta corriente las sumas que se recauden á disposición de la Comisión ejecutiva para atender á los gastos del monumento, y los nombres de los donantes y entidades con que contribuyan se publicarán seguidamente.

Dios guarde á V. muchos años.—Palma de 1891.»

EL EX-SECRETARIO.

(Se continuarán.)

SETMANA FRITA Y AB ESCABETXO

¿Aquí que passa?

Aquí passan tantíssimes coses, que un no'n pot treure cap nitrellat. Per aquí han passat es literatos y artistes catalans y de Valencia per á festetjá al eminent mallorquí D. Jeroni Rosselló, á la cual festa, en la Casa de les Corts de Palma hey cometeren sa *pista* de no assistirhi els *elements avansats*, porta-veus del *regionalisme de nova marca*, promotores e iniciadors de la idea de la festival, y á qui 'ls sortí es tir per sa culata, per alló, (segons diuen males llengos) de que'l Bisbe presidis s' acte.

¡Es de planyer aquest fracàs! ¡Ho sent p' els *republicans* de bona cepa á qui el *partit* los fa passá com á xotets de cordata! ¿Perquè los deu acubá tant s' oló de cera y encéns? ¿Perquè republicá, en aquesta desditxada Espanya, ha de ser sinònim de llibrepensador ó ateu? ¿Tal volta l' Iglesia ha reprovat may tal casta de forma de govern...? ¿Cuánt serà que 'ls republicans de bona mena obrirán ets uys? ¡Deixamho en mans de la Providència, que Ella sab millor que noltros lo que 's fá!

Idò, com deya, ja ha passat sa *festa regionalista*; y ara passau oposicions a ses dues *Cases més grans* de Palma, en les cuales oposicions (que ordinariament cuant ve *finis finis* son prebendas de gracia medianc certs exercicis preliminars) hey hagut retirad's que han donat lloch á comentaris de *color*. . subido, y que, *sot a voce*, no han faltat matemàtichs, d' aquells que no suman ab sos dits, que han près á son conte es *despejú incògnites*, y filosof d' aquells que no sa maman es dit que han tret á rol-lo arguments com es puny, per á prová que sa *predestinació* es á priori, y treure llavó s' aplanadora consecuència que qui no té *trempat*..., se fa trons. ¿Cuánt comensarem á regenerarmos? ¿Cuánt s' adressarà la justicia?

Justicia ¿has dit?

Ets atlots de s' escola que han sentit á dí, per pa y per sal, que en el mon no hi ha res més tòrt que la justicia, no en volen tròs d' obri un llibre; y ben mirat, son consecuents; ¿perquè, diuen, mos hem de cremá ses seyes? si qualche dia hem de arribá á ser cosa grossa, no importa sucá ets ays, sinò teni bò; es una mentida «que de cobardes no haya nada s' rito.» A n' axò son degudes aquestes *huelgas* escolars colectives, y aquestes *individuals* que 'ls preceptors designan ab so calificatiu de «*noviliero* ó *aficionado á los novillos*.» Per paga lo que priva son els *corniapedos* y á la tal *festa nacional* hey consagrá les seus *energies* lo més granat de la societat. ¡Misèries humanes!

Y enguany els empressaris han presa sa colada tènra; pues els *biltz* ja estan dins es corral, disposts á derramá sa sanch en aras de la barbarie. ¡Qué viva tu mare!

TOMÁS D' ETS AMBUYS.

CRESPELLS Y DOLCETES

Premiats.—Dam l' enhorabona als nostros amigs Mossen Miquel Costa y Mossen Mateu Rotger guanyadors dels premis de la viola d'or y argent, y l' oferit p' el Sr. Bisbe de Menorca, en los Jochs Florals de Barcelona, per qual festa que se celebra avuy, hem estat invitats.

La ciutat d' Inca.—Comensa á dar proves de *vida espiritual* desde que inaugurarà la sèrie de conferències instruictives, amb la vèlada literaria que se celebrá en casa del Sr. Batle D. Joaquim Gelabert, president la M. I. Sr. don Pere Jusep Llabrés, fill d' aquella població, Degà de la Catedral de la Gran Canaria, y les Autoridats religiosa, judicial y militar.

Ara tratan de establirhi el *Círculo d' Obrers Catòlics* á fi de que aquesta honrada classe puga també instruirse socialment y recrearse fugint dels cloths de corrupció.

Ne tot ha de ser *vida material*, ab pan-caritats dalt el puig de Santa Magdalena.

Si el nostre correspolson d' Inca no tengués tanta peresa dariam conte més espinsellat y més sovint de lo que per allá s' innova.

S' Hort del Rey.—Diuen que s' arrenda; que s' hi ha de construir un nou teatre-circo *fit de sigle*; que l' Ajuntament de Palma lo vol comprar,... etc. Noltros repetides vegades hem proposat que se demanás á la Reyna, l' usufruit de dit Hort pera que en disfrutás *gratis* tot el poble de Palma; y recordám que per Juny de l' any 1891, quedá aprovat per dit Ajuntament el projecte d' allargar es Born y d' axamplament des carrer de la Marina, *ocupant la major part del Hort del Rey*.

En darém més notices diumenje qui vé, si Deu ho vol.

FOLKLORE MALLORQUÍ

CANSONS XALESTES

Bistek y costelles
No 'n vol sa señora,
Cortés de gallina
No 'n vol per menjà;
Bravetja de rica
Y d' acomodada,
Mc deu sa mesada
Mo sé quin temps fá.

Una criada.

Una dona sana y bella
sérti un *etxem* rebent,
y li varen dà entenent
que l' havían fet per ella.

Carregada de malicia
á n' es batle sen và aná:
Senyor, m' heu de fe justicia
y els *alzems* heu d' aturá.

Y es batle li diu: grossera
axò no hu aturarás
si no los posas es nás
dins sa boca renouera

ENTRETENIMENTS

(Solusions á lo d' es número passat)

JEROGLIFICH.—Es camí més curt es anar per ses dresseres.

ANÁGRAMA.—Mossen Miquel Costa.—Geroni Rosselló.

1.ª armó.—2.ª armó.—3.ª ramo.—4.ª ramó.—5.ª Roma.—6.ª Mòra.—7.ª mora.—8.ª maró.—9.ª māro.—10.ª amor.—11.ª Mo-ra.—12.ª Omar.

TRENCA-CLOSQUES.—Toni Matas.

XARADA.—Calamar.